

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

III. An & quatenus actus intellectus sint obiectum Dialecticæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

tur nomina tanquam rerum notas mutauerunt. Hos autem Nominales, nouo que Stoicos si quando à cæteris re dissentiant parum vrgeri posse testimoniis Aristotelis, vel PP. aut Scripturæ, vtpote quæ statim eludunt, ac finitè interpretantur cõfictis more suo variis nominum significationibus; Quin etiam, quod olim reprehendebat Clemens Alex. lib. 7. Strom. eligentes ea, quæ dicta sunt ambigua tradunt ad proprias opiniones, paucas voces passim carpentes non id considerantes, quod ex ipsis significatur, sed ipsa nuda dictione videntes. Nam in omnibus fere dictis, quæ adducunt, inueniunt ipsos sola nomina attendentes, vt qui mutent significata, neque quemadmodum dicantur, cognoscant, neque iis, quas afferunt allegationibus, ita vt earum natura postulat vtantur. Veritas autem non inuenitur in eo quod transferant significata, sic enim omnem conuenientiam veram veritatem. Quos à priori censura vendicauit, vti nam ab hac posteriori, quæ grauior est, omnino vindicare possem: hanc autem prouinciam difficilem video, adeoque fateor, quod etiam in confesso habet P. Vafquez tom. 1. in 1. part. quæst. 12. art. 8. d. 5. cap. 3. initio, eos haud raro nominibus ita abuti, vt vel noua obtundant, vel antiqua ad nouos, & inusitados sensus detorqueant. Verum ne hic abusus in eis perpetuus est, adeo frequens, vt aliqui calumniandi studio vulgant; & quantus quantus sit, eum propter, tam acerbe habendi non sunt, vtpote quia alias in scriptis suis summam claritatem, & subtilitatem attendunt.

20 Ne tamen obliuiscamur ad metam tendere, longè ex pariemur equis, videamus an quàm authoritate, tam etiam ratione solida destituta sit eorum opinio, qui tertiæ assertioni nostræ dissentiant, & in solis vocibus dialecticum occupari existimant. Obiicitur primo, logicam dici à logo: logos autem græcis id est quod latinis sermo, siue verborum series quædam, atque contextus; Logica ergo à verbis siue vocibus dicitur, adeoque de eis solis est: sed in primis logica dicitur præcipuè non à logo, siue sermone vocali, & externo, sed à sermone mentali, vt docent Isidorus lib. 2. etymolog. c. 22. Thom. initio Perihermen. & post. Scotus init. prædicab. Auerfa qu. 1. log. ser. 1. paulò ante medium, Hurtadus dist. 1. log. serm. 3. Quanquam etiam à sermone externo logica dicere non solum secundario, quod non diffitemur, sed etiam primario, non tamen propterea ea de solis verbis, seu vocibus externis esse deberet; namque, vt superius exposuimus latius, Theologia quæ de solo Deo non est, à Deo tamen nomenclaturam suam habet: & scientia moralis, etsi non de solis moribus sit, sed multa etiam de obiecto morum, & affectuum nostrorum tractet, tamen à moribus appellationem accipit.

21 Obiici etiam solet. Quidquid dialectici negotij est, reducit vel ad prædicabilia; & hæc sunt voces, vnde opus Porphyrij de prædicabilibus eiusque Isagogæ, vulgò dici solet tractatus de quinque vocibus, vt videre est apud Sotum initio prædicabiliũ & alios: vel ad prædicamenta; & hæc non sunt obiectum formale logicæ, nisi prout subsunt vocibus, & per eas exprimiuntur: quare tractatus Aristotelæus de prædicam. incipit ab vniuocis, & æquiuocis: prædicamenta autem esse obiectum formale dialecticæ duntaxat prout subiacent vocibus, est has potius, quam illa dialecticæ formaliter obiici: vel ad nomen, verbum, orationem, & reliqua signa, de quibus in lib. Periherm. & huiusmodi voces quidem esse certum: vel ad modum sciendi, & definitionem, diuisionem, argumentationem, in quas dissecatur, de quibus tum in lib. Periherm. tum etiam in lib.

de prior. ac post. resolutione; hæc autem omnia nil nisi voces esse exploratum: modus enim sciendi finitur oratio ignoti manifestatiua; oratio autem vocibus cohæret: definitio etiam, diuisiõ, argumentatio ita finiuntur, vt per orationem veluti per genus iuxta aliquos, iuxta alios verò per modum sciendi tanquam per genus explicentur, quod autem cunque rationem generis obtineat, eodem res redit. Porro hæc quæ recensuimus, & non alia ad dialecticam spectant; nihil ergo ad illam præterquam voces propriè ac formaliter attinet.

22 Verum hæc inductio ex Aureolo fermè desumpta parum habet momenti: prædicabilia enim de quibus agit dialectica non sunt voces, sed potissimum conceptus mentis: quod autem tractatus de iis institui solitus, ab aliquibus vocetur tractatus de quinque vocibus, vel abusus est, vel certè de vocibus internis, & fusè sumptis sermo est. Prædicamenta quoque non spectant ad dialecticam præcisè prout vocibus subsunt, sed vel secundum se, vel prout mentis actibus obijacent adeoque res ipsæ & non solæ voces sunt obiectum formale tractatus de prædicam. Qui quod inchoet ab vniuocis, & æquiuocis parum refert, namque etiam physica v. g. incipit à semetipsa, suæque natura, & tendentia essentiali, eamque exactè discit; quis tamè hinc inferat, eam nisi de seipsa non esse, in aliudque obiectum formale neutiquam ferri? Nomina etiam & verba, ac signa non solum externa sed etiam interna, non abusiue, sed propriè talia communiter agnoscunt Theologi, vbi de verbo diuino, & secunda persona triados differunt; ex hoc ergo non est, quod solæ voces ad dialecticam formaliter pertineant. Tandem oratio propriè dicta siue sermo, aut logos, non tantum in ore ac voce sed etiam in mente regeitur, vt censent præter alios ij authores, quos nuper laudauimus, cum de derivatione, siue ethymologicæ, atque causa, quam propter ita appellatur, sermo nobis esset. Quanquam ergo modus sciendi, & definitio, diuisiõ, & argumentatio, in quas dissecatur ita instituta sint, vt per orationem proximè, aut remotè explicentur ac definiantur: haud propterea dialectica de eis disceptans, solas in eis voces respiciet.

23 Obiici tertio ac postremo potest iuxta eos authores, quos cap. præcedenti longo censu retulimus, dialecticam, & rhetoricam duntaxat differre ex modo tendendi, non verò ex obiecto, sicut ergo rhetorica solas voces, sic etiam dialectica eas solas respicit, aliàs si hæc quidpiam aliud nempe res, aut conceptus internos, non verò illa intueretur, vtraque haud dubiè etiam penes obiectum inuicem dissideret. Sed occurrendum; supradictos authores aut duntaxat obiectum inadæquatum vtrique facultati commune statuisse, cum quo cohæret, quod logica in aliud quam voces incumbat, aut certè sermonem habuisse de sola logica vocali, quam etiam nos nil nisi voces formaliter respicere, atque, vt Fabius supra loquitur, in eis totam positam esse vltro fatemur.

CAPVT III.

An & quatenus actus intellectus sint obiectum dialecticæ?

24 Quid actus intellectus saltem sint obiectum materiale dialecticæ, prout nimirum subsunt artificio logico, ab eoque velut ab aliquo formali afficiuntur, adè exploratum est, vt à nemine quem viderim in dubium reuocetur. Quod item actus intellectus non sint obiectum adæquatum, & vnicum dialecticæ,

dialectica, haud minus certum: ea enim, vel voces, vel res, vel denominationes extrinsecas, siue concreta intentionalia, vel fortassis etiam ens rationis, vel haec omnia attingit, atque, ut non constet inter omnes, quidnam horum praeter actus intellectus respiciat, praeter eos tamen aliquid ab ea respici vltius, quod illud cunque sit, nemo quidem non fatetur. Quamobrem tota difficultas praesens in hoc vnum deuoluitur; an actus intellectus sint obiectum formale, & quod consequens est proprium, & genuinum nostrae dialecticae? Esse quidem censo cum Aristotele quem refert & sequitur B. Thomas cuius haec sunt verba lib. 1. Periherm. lect. 1. *Cuius autem logica dicatur rationalis scientia, necesse est, quod eius consideratio versetur circa ea quae pertinent ad res praedicatas operationes rationis, de his igitur, quae pertinent ad primam operationem intellectus, id est de his, quae simplici intellectu concipiuntur, determinauit Aristoteles in lib. predicamentorum. De his vero quae pertinent ad secundam operationem scilicet de enuntiatione affirmatiua, & negatiua determinauit Philosophus in lib. Perihermenias. De his vero quae pertinent ad tertiam operationem determinauit in libro priorum, & consequentibus, in quibus agitur de syllogismo simpliciter, & de diuersis syllogismorum speciebus quibus ratio procedit de vno ad aliud. Porro autem, cum obiectum attributionis scientiae, ad quod reliqua eius obiecta referuntur, haud dubie sit eius obiectum formale; quotquot auctores dialecticam totam actui intellectus, vel generaliter sumpto, vel specialiter accepto, definitioni nimirum, argumentationi, syllogismo, modo sciendi, propositioni alicui vè alteri attribuant, hi omnes dialecticam de actibus intellectus velut de obiecto formali, & proprio esse non negabunt; quot autem quantique auctores ita de obiecto attributionis dialecticae sentiant, tractatu sequenti liquebit.*

25 Rationes, quibus in hanc sententiam moueor nec paucae, nec leues: Prima esto: Dialectica affirmatiuam, & negationem; vniuersalitatem, & particularitatem propositionis mentalis proprie, ac formaliter attingit, veluti cum demonstrationem in Barbara ex tribus propositionibus vniuersalibus & affirmatiuis construi docet, & cum ex duabus propositionibus particularibus, duabusue negatiuis nil concludi cauet. Atqui vniuersalitas, & particularitas, affirmatio, & negatio, sunt praedicata realia, & iudicio mentali physice essentialia; actus igitur intellectus penes suas realitates, ac praedicata intrinseca, & essentialia ad dialecticam facultatem proprie, & formaliter pertinent. Probata maiori, sola minor restat probanda, eaque hunc in modum probatur: Propositio aliqua eatenus est vniuersalis, aut particularis, quatenus plura confusa, aut vnum clare representat, hoc pacto v. g. *omnis homo currit, Petrus currit*, representatio, autem propositionis eiusque claritas, aut confusio ei essentialia sunt, ab eaque minime distinguuntur: Quod si hanc solam, *aliquis homo currit*, aliamue similem propositionem strictè particularem appelles, eius, quae singularis superposita, par est ratio, quod ad praesens attinet. Rursus propositio, quod sit affirmatiua, aut negatiua, hoc re ipsa à simplici apprehensione dissidet; quia uis autem res per id realiter, ac essentialiter constituitur, munere cuius à non ipsa distinguitur; propositio igitur per semetipsam est affirmatiua, aut negatiua.

26 Altera ratio nostrae sententiae esto. Dialectica habet pro obiecto formali veritatem & falsitatem, quae actu intellectus constituuntur; quandoque adaequatè, ut cum sunt essentialia propositioni verae, aut fal-

sa; quandoque vero inadaequatè, ut cum sunt accidentariae; & partim in actu, partimque in ipso obiecto, quemadmodum representatur, ita vel non ita se habente sita. Assumptum probatur: quoniam Dialectica disputat, an praemissa sint conclusionem veriores, an possit ex falsa praemissa concludi verum: Rursus differit de syllogismo fallaci, seu falso, de syllogismo probabili, cuius probabilitas in eo sita, quod aliqua eius propositio attento motiuo eiusque vi haud magis vera quam falsa esse possit. tertia ratio Dialectica regulas praescribit definiendi, diuidendi, & argumentandi; haec autem operationes artificiosae quatenus tales sunt actus intellectus; hos ergo velut obiectum formale Dialectica respicit. Consequentia suadet: siue enim artificium logicum, quod in definitione, diuisione, & argumentatione elucet sit ens rationis, siue quid reale, de quo inferius, negari tamen nequit id quod est definitio, diuisio &c. esse actum intellectus: Dialectica autem immediatè, & formaliter attingit definitionem, diuisionem, & argumentationem, ac proinde id quod definitio, aut diuisio est: immediatè ergo & formaliter attingit actus intellectus.

Quarta ratio: denominationes generis, speciei, &c. ad logicam veluti obiectum formale ac proprium attinent; haec autem sunt denominationes extrinsecas ab actu intellectus oriundae, eumque intimè inuoluentes, ut inferius constabit. 5. Ratio: esto haec denominationes, aliaeque similes forent entia rationis, sicuti Thomistae contendunt, propterea tamen negari non posset, cognitionem intellectus esse obiectum formale, & genuinum Dialecticae: Cuius rei gratia supponendum est, denominationem generis v. g. quantumuis largiamur esse ens rationis, eam tamen connotare cognitionem realem, ex qua in obiectum redundat; tum quia esse cognitum genericè siue esse genus est obiecti cognitioni reali genericæ; At hoc quod est obiecti cognitioni reali eam ex obliquo connotat: tum etiam, quia carentia connotat ens reale, & per illud explicatur: ergo, & ens rationis ens reale connotare poterit, & consequenter genus cognitionem à qua in obiectum refertur; tum demum, quia ens reale connotare potest ens rationis, ut videre est in cognitione chymerae; Ens igitur rationis è conuerso, quale in praesens permittimus esse genus, poterit ex obliquo connotare ens reale, cuiusmodi est cognitio, à qua in rem cognitam resultat. Item secundo supponendum est, aliquid posse cognosci ex obliquo, & adhuc esse obiectum formale cognitionis, quia proximè, & per se attingitur, ut cap. sequent. clarebit. Quibus positis sic arguo quod Dialectica immediatè, & per se attingit saltem ex obliquo, id velut obiectum formale respicit, hoc autem pacto actus intellectus attingit, cum de secundis intentionibus generis, speciei, & similibus disputat, ut ex his liquet, quae praesupposuimus. Postrema ratio: Res ab intellectu cognita ab obiecto formali Dialecticae prohibenda non sunt, ut cap. sequent. apparebit; ergo multo minus cognitiones reales, quibus intellectus res cognoscit.

Enimvero, qui entia rationis sola, & qui etiam solas voces Dialecticae formaliter obiciunt, hi actus intellectus ab obiecto proprio, & formali Dialecticae eliminant: Eorum autem opinio probari, & nostra nuper tradita improbari potest his argumentis Dialectica eo modo respicit actus intellectus, eorumque artificium logicum, quo ipsa inter se comparantur: sed actus intellectus comparantur cum artificio Dialectico, quod in ipsis resplendet, velut subiectum ad formam, seu velut materiale ad formale.

male. Maior perspicua videtur, omnis enim scientia conformis esse debet rebus quas intuetur. Minor autem suadetur, quoniam artificium Dialecticum distinguitur ab actibus intellectus, eisque, quod consequens est, superuenit, eorum igitur vera forma est, siue quod perinde est respectu eorum quid formale: quod distinguatur constat. 1. quia tale artificium logicum est ens rationis, ergo ab actibus intellectus inter entia realia proculdubio computandis distinctum; secundò quoniam forma artificiosa domus à lignis, & lapidibus distinguitur propter separabilitatem ab iis, artificium ergo Dialecticum ab actibus intellectus similiter distinguetur: tertio, quoniam actus intellectus reperiri possunt, sine huiusmodi artificio, ut videre est in apprehensione, quæ omnino eadem manens, modo subiectum, modo prædicatum esse potest: quid enim vetat, cum hominem apprehendo, aut hominem esse animal rationale, aut hoc esse hominem affirmare, prout libuerit? neque non in propositione; quæ modo maior modo minor esse potest, in diuersis syllogismis, aut etiam in eodem, si quarta figura admittenda, & à solo tempore, ac prolatione externa pendeat, quamnam propositio sit maior, quamnam minor.

29

Respondeo negata maiori & eius probatione: Haud enim necesse est, scientiam quamvis quoad omnia conformem esse rebus scitis, earumque ordinem & mutuam proportionem æmulari: namque corpus equi v.g. est eius materia, & anima equina eius forma, & tamen physica non solum animam velut obiectum formale, sed etiam corpus equinum respicit, nec quod hoc sit quid materiale in equo, ac vicem subiecti obtineat, propterea illud velut obiectum materiale intuetur: simili ergo modo, tametsi actus intellectus sint veluti materiale quoddam artificio logico substratum, & hoc veluti formale, dialectica tamen non solum hoc, verum etiam illos tanquam obiectum formale, ac proprium ex æquo inspicit: Adde, quæ priora in semetipsis tempore sunt, non ex hoc prius tempore per scientiam nostram attingi, quæ etiam tempore posteriora reapse non posterius sciri; Deum enim creaturis infinito temporum intervallo anteriorem, siue priorem non prius creaturis, sed post has, harumque interuentu & medio scimus, contra verò creaturas Deo posteriore s, & ab eo existentes haud tamen posterius cognoscimus, sed ut plurimum prius: talis ergo proportio scientiæ cum rebus scitis qualis in maiore argumenti asseritur, neutiquam admitenda.

30

Præterea secundò respondeo negata minore argumenti: falso enim adstruitur, artificium Dialecticum, quod relucet in actibus intellectus, esse formam quandam ab eis realiter distinctam, eisque adesse, & abesse paratam. Ad primam probationem contrariam dicendum est, ens rationis ab artificio Dialectico prorsus alienum esse: Ad secundam probationem respondendum est, formam artificiosam domus in situ, extensione, & proportionem partium eius consistere, situs autem extensio, & proportio partium omnium materialium domus eis adesse, vel abesse potest, adeoque ab eis realiter distinguitur, proinde nihil mirum quod forma artificiosa domus ab eius materia realiter distincta sit: at artificium logicum in speciali representatione actuum accommodata ad regulas Dialecticæ consistit: ea autem representatio actibus essentialis, & ab iis indistincta: quod enim actus aliquis hominem esse animal rationale representet, & affirmet, sicut lex definitionis præcipit, nihil præter ipsum actum, nihil ei superaddi-

tum: unde artificium logicum definitionis, diuisionis, &c. ab eiusmodi actibus intellectus realiter non distinguitur.

Occurrendum etiam tertiæ probationi ac duplici eius exemplo; quod enim ponitur in apprehensione, parum vrget: Primum, quia fortassis nulla apprehensio subiectum, aut prædicatum denominat, de quo suo loco: Deinde quia fortassis vna, eademque apprehensio hominis, aut est indifferens, ut eum constituat subiectum vel prædicatum: aliæque est non ex obiecto, sed ex modo tendendi, quæ hanc propositionem, *homo est animal rationale*, & alia, quæ hanc, *animal rationale est homo*, constituit: Præterea, tametsi apprehensio constituit subiectum & prædicatum; eademque vtrumlibet ex æquo, quæ duo sunt, ut dixi, satis dubiosa; ceterum vna eademque apprehensio sponte sua indifferens ut subiectum, vel prædicatum constituat, determinatur per iudicium specialis representationis, & essentia, ut subiectum potius, quam prædicatum constituat, & hominem, v.g. subiiciat potius animali rationali, in hunc modum, *homo est animal rationale*, quam econuerso hunc in modum, *animal rationale est homo*; artificium ergo dialecticum subiecti, & prædicati ut ab vno aliquo actu intellectus distinguatur, non tamen à collectione, seu conjunctione plurium. Posterius exemplum in maiori, & minori syllogistica positum haud magis premit, eodemque modo eneruandum: Quod enim eadem propositio possit esse modo maior, modo minor in eodem, aut diuerso syllogismo, aut nec maior, nec minor in vltro syllogismo, id tantum arguit artificium maioris inadæquatè distingui ab eius entitate, eique superaddere, vel consortium alterius præmissæ, si simul cum ea nequit non esse maior, vel prioritatem temporis, qua alteram præmissam tempore anteuertat, si alterutra est indifferens ut in sensu composito alterius sit maior, vel minor: neutiquam tamen arguit, artificium illud ab entitate propositionis adæquatè distingui, siquidem ut propositio sit maior debet representare medium, & terminum obiectiuum, qui maius extremum nuncupatur; quidquid autem de hoc sit, saltem aliquid conclusionis necessario representat, alias illius maior, atque origo neutiquam futura: omnis autem representatio ab entitate propositionis indistincta est, atque adeo artificium maioris quadantenus ab ea indistinctum erit. Quocirca argumentum in aduersarios retorqueo, & suis eos armis impeto: artificium Dialecticum est obiectum formale, ac proprium Dialecticæ ut nemo inficias ierit, at hoc artificium realiter indistinctum est, si non à singulis actibus intellectus, at saltem à pluribus collectivè sumptis, hi ergo seu singulatim, seu collectivè sumpti Dialecticæ formaliter ac propriè obiciuntur.

31

Alterum aduersus nostram doctrinam argumentum: actus intellectus sunt obiectum formale scientiæ de anima, quæ ut essentiam animæ, sic eius effectus, & proprietates necessaria ratione discutit, non ergo Dialecticæ. Respondeo, actus intellectus quæ vitales, quæ naturales, quæ affectuum directiuos, quæ spirituales, quæ in actione, vel qualitate positos, &c. esse obiectum formale scientiæ animasticæ: at quadantenus definitiones, diuisiones, veros, falsos, probabiles, maiores minores, &c. Dialecticæ facultatis esse. Vel paulò aliter logica, & scientia de anima non ex obiecto formali realiter diuerso semper differre debent, sed multoties ex diuerso modo tendendi in eadem materiam dissidere possunt: nihil enim frequentius inter scholasticos quam scientias interdum ex modo representandi distepare. Egregie atque ad-

32

rem

rem nostram appositissime Fabius lib. 2. institutio-
num cap. 21. Neque proinus non est materia rhetori-
ces, si in eadem versatur, & alium nam si queram, quid
sit materia statuarij dicitur as si queram quid sit ex-
cisoris, id est eius fabrica, quam Graeci χαλκουργικὴν vo-
cant, similiter esse respondeant. Atqui plurimum à sta-
tuis differunt vasa. Nec medicina ideo non erit ars
quia vinctio, & exercitatio cum palastrica, ciborum ve-
ro qualitas etiam cum coquorum ei sit arte communis.

C A P V T IV.

*An, aut quatenus res sunt obiectum
Dialectica.*

33

Q VOD res cognitæ saltem sint obiectum mate-
riale Dialecticæ, prout nimirum subsunt acti-
bus, & ab eis denominantur, quod item sola res nō
sint obiectū Dialecticæ, sed inluper actus, aut voces,
aut entia rationis, citra dubium est. Eas autem esse
obiectum formale, ac proprium huius facultatis, ta-
meti adeo exploratum non sit, mihi certè longè pro-
babilius videtur. Atque in primis suadetur authori-
tate Aristotelis 4. metaph. text. 5. in eodem genere
Dialecticæ, & sophistica versantur, in quo philosophia,
estque Dialectica tentatrix de his, quorum cognitio ad
philosophiam spectat. Constat autem philosophiam
esse formaliter, ac propriè de rebus; ergo & Diale-
cticam ita de iisdem esse, negandum haud est. Hoc
ipsum docuit Arist. 1. rethor. c. 1. & 1. elench. c. 11. &
alibi sæpe. Prius id docuit Aristotelis magister Plato
in Philebo ubi de Dialectica differens ait, esse eam
que circa id quod est, & verè est, & semper eodem mo-
do se habet versatur: quibus verbis res Dialecticæ ve-
lut obiectum formale attribuit: Augustinus etiam
lib. de categ. c. 3. de Aristotele, quem sequitur ita ait.
cum de perceptis proposuerit disputare, & de iis que
sunt, & de iis que dicuntur, necessariò locuturus est:
ut autem per ea quæ sunt percepta intelligit actus
intellectus, & per ea quæ dicuntur voces, ita etiam
per ea quæ sunt citra dubium res; hæc ergo iuxta Au-
gustinum, & Aristotelem ab eo relatum Dialecticæ
formaliter obiciuntur. Consensit D. Thomas opul-
culo 56. logica principaliter est de secundis intentio-
nibus & cetera. tacite insinuans etiā res cognitæ, siue
primas intentiones esse obiectum formale Dia-
lecticæ, tameti minus principale: statim hoc magis
explicat; & cum Auicenna docet res in consortio
actuum, quibus subsunt, esse obiectum formale
Dialecticæ; sed quia secundo intentiones principaliter
accipiuntur à proprietatibus rerum mediantibus pri-
mis, sicut visum est, ideo dicit Auicenna primo sua
metaphysica quod logica est de secundis intentionibus
adiunctis primis, & tandem sic concludit; manifestum
est quod logica notum faciat de omnibus in communi,
qua S. D. clausula nihil manifestius. Nostræ etiam
sententiæ suffragantur Eustrat. 2. post. comment.
324. Rodulph. Agricola libro 2. de inuent. Dial.
capite 5. Hurtadus disp. 1. log. sect. 5. Auerla q. 2.
log. l. 1. conclusione 2.

34

Probatur etiam ratione nostra sententiæ. Nam
veritas, & falsitas sunt obiectum formale, & pro-
prium dialecticæ; quæ nimirum libros Perihermen-
ias magna ex parte in eis explicandis insumit, ne-
que non etiam multa de eis in libris de priori, & po-
steriori resolutione attingit. Porro autem immediatè
& proximè, siue per præmissas suas eas respicit,
adeoque tanquam obiectum immediatum, & forma-
le. Atqui veritas, & falsitas ex actu, & obiecto, siue

re ei conformi intrinsecè constituitur, ut etiam mul-
ti aduersariorum non negant, res ergo ipsæ falsæ, aut
verè cognitæ, formaliter, ac propriè dialecticæ obii-
ciuntur. Quod si non per præmissas, sed etiam ali-
quando per conclusiones dialecticæ veritatem, ac
falsitatem, adeoque res in eis imbibitas attingat, ut su-
perius c. 1. vidimus, quatenus etiam, quod concludi-
tur in scientia, sit obiectum formale illius, si non
executionis; at intentionis ordine. Rursus dialectica
genus, speciem, definitum, diuisum, subiectum, præ-
dicatum &c. immediatè, & formaliter attingit, ut
omnes fatentur. Atqui genus, species, & cetera, ob-
iectum, siue rem cognitam in recto includunt, quā-
do genus quidem est obiectum, quod prædicatur in
quid de pluribus specie differentibus, & species ob-
iectum prædicabile de pluribus differentibus solo
numero: logica ergo obiecta secundarum intentio-
num, siue res ipsas immediatè & formaliter at-
tingit.

35

Item tertio, quemadmodum homo ordinatur ad
Deum clarè visum, ita dialectica ad genus, speciem,
subiectum, prædicatum &c. Homo autem ita re-
fertur ad Deum clarè visum, ut non solum visio, ve-
num etiam ipse Deus sit eius finis, illa finis quo,
hic finis qui, illa finis consequibilis, hic finis asse-
quibilis: simili ergo modo ita dialectica destinatur
ad secundas intentiones, & res per eas cognitæ, ut
ambæ sint eius obiectum formale, hæc obiectum for-
male quod, illa obiectum formale quo, hæc obiectum cog-
noscibile, illud obiectum effectibile. 4. probatur nostra
sententiæ ad homines, ut aiunt, aduersus Thomistas, qui
obiectū formale actus eius specificatiuū siue à quouis
alio distinctiū esse tradunt. Quoties obiectū ita cō-
paratur eum actu, ut quā à quouis alio specie di-
uersum reddat, toties est obiectum formale illius,
quemadmodum enim differentia totius à forma, sic
etiam diuersitas actus ab obiecto formali sumitur.
Atqui res ita comparatur cum actibus dialecticis, ut
eos specie diuersos efficiant; res igitur sunt ob-
iectum formale actuum, & consequenter habituum
Dialecticæ, Cætera cum consent, minor probatur;
quoniam hic actus Dialecticæ, definitio est oratio
explicans naturam rei, & hic definitio est oratio ex-
plicans naturam ipsius actus, siue definitionis ita insti-
tuti sunt, ut specie inuicem dissideant, cum prior sit
essentialiter verus, & posterior essentialiter falsus:
eiusmodi autem diuersitas specifica inde tantum
nascitur, quod prior tendat in rem definitam, & po-
sterior in solam definitionem, quā nimirum vter-
que definit: res ergo diuersitatem specificam in actus
Dialecticos refundunt: quæ enim eius, ea est plurium
aliorum ratio. Tandem Dialectica disputat, an res
sint eius obiectum formale: aliās quorū id vel ad-
uersarij in præsentiarum vltro citroque agitant; aut
cur extra metas profluunt: omne autem de quo Dia-
lecticæ ex professo, & per se disputat, est eius ob-
iectum formale; vel cur artificium definitionis, diui-
sionis, aliudue quoduis, quantumlibet accuratè eo de
agatur in Dialectica, eius tamen est obiectum for-
male: res ergo ei formaliter obiciuntur. At dicēs
hoc argumento probari res etiam secundum se, &
penes esse physicum esse obiectum formale Diale-
cticæ; hoc autem falsum est: namque ad summum
possunt talem rationem obiecti obtinere secundum
esse intentionale, & prout subsunt actibus. Verū
consequens falsum non esse sed verissimum, mox
constabit. Deinde falsum esto; sed eius sequela haud
probat, quin omnino nulla est: Nam tantum se-
quitur sequique probatur, res, secundum esse physi-
cum, esse obiectum formale Dialecticæ in actu